

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

-

2 b § Päättös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

-

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

Terveydenhuollon järkevän resurssien käytön sekä myös hoitoon sitoutumisen kannalta on järkevää, että käyttämättä jätetystä palvelusta voidaan periä maksu. On kuitenkin erittäin tärkeä varmistaa, että maksua ei peritä tilanteissa, joissa palvelun käyttäjällä on hyväksyttävä syy peruttaa palvelu. Asiakkaalle tulee antaa mahdollisuus selvittää syy, miksi hän ei voinut käyttää tai peruuttaa palveluaikaa. Voisi myös olla perusteltua kirjata lakiin selkeimmät hyväksyttävissä olevat syyt sekä ”tai muu niihin rinnastettava syy” -tyyppinen kirjaus, joka mahdollistaa lisäksi yksilöllisen harkinnan. Kun perusteet olisivat laissa, se lisäisi käyttäjän oikeusturvaa ja myös eri puolilla Suomea asuvien ihmisten yhdenvertaisuutta, kun palvelujen järjestäjien tulisi hyväksyä samat syyt käynnin käyttämättä jättämiselle.

5 § Maksuttomat terveystalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

Syöpäjärjestöt kannattaa tehtyjä esityksiä maksuttomien palvelujen laajentamisesta. On hyvä, että alaikäisten poliklinikkakäynneistä tehdään maksuttomia. Lasten sairastaminen asettaa joka tapauksessa perheen monin tavoin, myös taloudellisesti, haastavaan asemaan. Poliklinikkakäyntien maksuttomuudella voidaan helpottaa perheiden tilannetta ja myös vähentää lapsiperheiden taloudellista eriarvoisuutta.

Perusterveydenhuollon hoitajakäyntien maksuttomuus on hyvä uudistus kansanterveyden kannalta. Se tukee nopeaa hoitopääsyä ja voi osaltaan auttaa sairauksien varhaisessa diagnosoinnissa sekä

kroonisten sairauksien hoitotasapainon ylläpitämisessä. Hoitajakäyntien maksuttomuus tukee myös sosioekonomista yhdenvertaisuutta, kun hoitoon hakeutuminen ei jää kiinni taloudellisesta tilanteesta.

Olisi kuitenkin vahvat perusteet sille, että myös perusterveydenhuollon yleislääkärin palvelut olisivat maksuttomia. Maksurasitus perusterveydenhuollon palveluista kertyy samoille, usein monisairaille tai iäkkäille ihmisille. Lääkärikäyntien maksuttomuudella saataisiin vähennettyä taloudellista kuormaa ja näin lisättyä eri väestöryhmien välistä yhdenvertaisuutta. Yksi suomalaisen terveydenhuollon eriarvoistavista tekijöistä on se, että suuri osa työelämässä olevista saa maksuttomat lääkärikäynnit työterveydestä mutta työelämän ulkopuolella olevat, usein pienituloisemmat ihmiset maksavat lääkärikäynneistään. Lääkärikäyntien maksuttomuus helpottaisi hoitoon hakeutumista ja hoitoon sitoutumista erityisesti heikko-osaisimmilla ihmisillä. Se myös tukisi sairauksien varhaisempaa diagnosointia, mikä on monien sairauksien, myös syövän osalta, avainasemassa jatkohoitojen etenemisen kannalta. Esitämme, että perusterveydenhuollon yleislääkäripalvelujen maksuttomuus otetaan mukaan myöhemmin tällä hallituskaudella toteutettavaan asiakasmaksulain kokonaisuudistukseen.

Samoin esitämme, että tuleva kokonaisuudistus toteutetaan niin, että lakiin yksiselitteisesti kirjataan se, mistä palveluista maksuja voidaan periä. Se olisi nykyä selkeämpää sekä palvelujen käyttäjän että niiden järjestäjän kannalta. Lisäksi sääntelyn toteuttaminen tällä tavoin lisäisi yhdenvertaisuutta ja oikeusturvaa, kun alueellinen vaihtelu siinä, mitä maksuja kerätään, vähenisi.

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Kannatamme esityksiä maksukatton laajentamisesta. Suunterveydenhuollon palvelujen sisällyttäminen maksukattoon lisää ihmisryhmien välistä yhdenvertaisuutta ja vahvistaa ymmärrystä siitä, että suunterveyden hoito on olennainen osa terveydenhuoltoa ja ihmisten järkevää terveyskäyttäytymistä. Syöpäpotilaiden kannalta on hyvä, että tilapäinen kotisairaanhoido ja kotisairaalahoido sekä terapiapalvelut kerryttävät jatkossa maksukattoa. Monet syöpäpotilaat tarvitsevat näitä palveluja sekä hoitojen aikana – jolloin heidän maksukattonsa saattaa täytyä joka tapauksessa – että mahdollisesti pitkäänkin hoitojen päätyttyä. Syöpäpotilaiden kuntoutumisessa voidaan tarvita muun muassa fysioterapiaa ja ravitsemusterapiaa. Syöpäpotilaiden kannalta on tärkeä varmistaa, että esitetyn pykälän muotoilu ”muu niihin rinnastettava toimintakykyä parantava ja ylläpitävä hoito” kattaa varmasti myös lymfaterapian.

Sen sijaan olemme pettyneitä siihen, ettei esitysluonnos sisällä muita parannuksia maksukattoon. Maksukatton omavastuu on verrattain korkea ja monelle sairastuneelle tai pitkäaikaissairaalle tilanne on alkuvuodesta todella haastava, kun kaikki maksukatot ovat vuodenvaihteessa nollautuneet ja kulut täytyy maksaa kokonaan itse. Usein samoilla potilailla on paljon sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen ja matkojen käyttöä että korkeat lääkekulut. Tutkitusti esimerkiksi pienituloisista iäkkäistä ihmisistä osa on jättänyt hakeutumatta terveyspalveluihin taloudellisen tilanteensa vuoksi (Ikääntyneiden sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve ja käyttö eroavat tulotason mukaan, THL, 2018). Tätä on erittäin tärkeä pyrkiä ehkäisemään.

Maksukattoja tulisi kehittää seuraavasti:

- Sosiaali- ja terveystalouden asiakasmaksujen, matkakulujen ja lääkekulujen maksukatot tulisi yhdistää yhdeksi yhtenäiseksi maksukatoksi. Uuden maksukaton omavastuun tulisi olla selvästi nykyisten maksukattojen yhteenlaskettua omavastuuta pienempi. Uuden maksukaton sisällä seurattaisiin edelleen myös kutakin kolmesta kuluryhmästä erikseen, jotta uudistus ei olisi heikennys niille ihmisille, joilla on esimerkiksi kalliit lääkkeet mutta ei lainkaan matkakuluja.
- Maksukaton omavastuu tulisi jaksottaa useaan, esimerkiksi neljään, erään vuoden aikana.
- Maksukaton täyttymistä seurattaisiin juoksevalla seurannalla 12 kuukauden ajanjaksolla, ei kalenterivuosittain.

Näillä uudistuksilla olisi merkittäviä taloudellisia ja sosioekonomisia vaikutuksia. Esitämme, että tällä hallituskaudella toteutetaan perusteellinen selvitys edellä mainittujen uudistusten vaikutuksista. On tärkeää saada luotettava tietopohjaa, jotta nämä hyvin monille potilasryhmille erittäin tärkeät uudistukset voitaisiin toteuttaa viimeistään seuraavalla hallituskaudella.

Lisäksi ehdotamme, että tulevassa asiakasmaksulain kokonaisuudistuksessa maksukaton seurantavastuu siirretään palvelujen käyttäjältä palvelujen järjestäjälle. Tämä helpottaisi erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten tilannetta ja poistaisi sen, että ihmisen oikeus taloudelliseen helpotukseen on kiinni hänen omasta aktiivisuudestaan ja omista voimavaroistaan.

7 b § *Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär*

-

7 c § *Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

-

10 b § *Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård*

-

10 c § *Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

-

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård

-

10 e § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

-

10 f § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

-

10 g § Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

-

10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice

-

10 i § Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog

-

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift

-

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

-

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift

Kannatamme lakiesityksen uutta 11 §:ä. On tärkeää, että kunnalla on velvollisuus alentaa maksua tai jättää se perimättä, mikäli asiakkaan toimeentulo on uhattuna. Lain nykyinen kirjaus ei ole ollut riittävän selkeä eivätkä palvelun järjestäjät ole sitä tarvittavissa määrin noudattaneet. Hyvää esityksessä on myös se, että maksun alentaminen tai perimättä jättäminen on kirjattu ensisijaiseksi toimeksi toimeentulotukeen verrattuna. Toimeentulotuen tulee olla viimesijainen toimeentulon mahdollistaja ja kunnan tulee pyrkiä siihen, ettei ihmisen tarvitsisi hakea toimeentulotukea selviytyäkseen terveydenhuollon kustannuksista. Lisäksi on tärkeä muistaa, että maksua voi olla tarpeen alentaa tai olla perimättä myös sellaisilla ihmisillä, jotka eivät kuitenkaan ole oikeutettuja toimeentulotukeen.

Pidämme kannatettavana myös sitä lakiesityksen kirjausta, että kunnan on annettava asiakkaalle henkilökohtaisesti tieto hänen oikeudestaan hakea maksun alentamista tai perimättä jättämistä. Tämä oikeus on erittäin huonosti potilaiden tiedossa, mikä näkyi mm. neljän pitkäaikaissairaita edistävän järjestön selvityksestä vuodelta 2018 (Selvitys pitkäaikaissairauksien kustannuksista 2018, Reumaliitto, Allergia-, iho- ja astmaliitto, Psoriasisliitto, Crohn ja Colitis ry, 2018). Kunnan on aktiivisesti tiedotettava palvelujen käyttäjiä tästä oikeudesta.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

-

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

-

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

-

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

-

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

-

Terävä Sini
Suomen Syöpäyhdistys ry